

Bilişimsel Diplomasi

H. Akın Ünver, Kadir Has Üniversitesi & EDAM

Robert Bosch **Stiftung**
tarafından desteklenmiştir.

Bilişimsel Diplomasi

H. Akın Ünver

“ Bir kişinin, Prens (Makyevevelli) çatışmaların ölüm kalım meselesi olduğu ve hiçbir kuralın uygulanmadığı siyasi meselelerde göğüslediğine benzer büyük belirsizlikleri başarıyla idare edebilmesi için esnek olması gerekmektedir. Kişi adeta bir tilki olmalıdır ve tilkiler dili esnetirler.¹ ”

Algoritmalar ve Otomasyon Çağında Dış Politika İletişimi

Belirsizlik, siyaset ve diplomasinin temel bir parçasıdır. Kritik seçimler, silahlı çatışmalar, müttefik/düşman davranışları ve açık/örtük tehditler özünde belirsizdir; buna karşın devlet yönetimi, diplomasi ve siyasetin esas süreçlerini oluşturur. Bu nedenle diplomasi yüzyıllardır, uluslar ve kurumlar arasındaki yüksek-risk belirsizliklerinin yönetiminde bir sanat biçimi haline gelmiştir. Belirsizlik, önemsiz veya ikincil değildir, çünkü maliyetli yanlış hesaplamaların ulusların politikaları ve kaderleri üzerinde doğrudan etkisi vardır. Bilişsel süreçler, yanlış algılama ve elit psikolojisi Soğuk Savaş boyunca uluslararası ilişkiler araştırmalarında merkezi temaları oluşturmuş ve Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra dış politika araştırmalarını tanımlamaya devam etmiştir. Savaş başlangıçları, diplomatik müzakerelerin sonuçları veya acil durumlar ve krizler sırasında insanların tüm davranış biçimleri, küresel düzeyde güç ilişkilerini belirleyen üç boyutlu bir denklemin değişkenleridir.

Belirsizlik aynı zamanda iletişimsel de bir süreçtir. Belirsizliği nasıl anladığımız, kavramsallaştırdığımız ve belirsizliğe nasıl ayak uydurduğumuz, sözlü ve sözel olmayan ipuçlarına bağlıdır. Bu nedenle tarihsel olarak, eklemlenme, incelik ve sezgi uluslar arasındaki iktidar ilişkilerini aksettirdiklerinden, iyi bir hükümet temsilcisi ve elçinin sahip olması gereken temel nitelikleri oluşturmuşlardır. Bu aynı zamanda, devletlerin temel iletişimlerini özellikle belirsizlik yönetimi sanatında eğitilmiş, yüksek nitelikli kişilerden oluşan küçük bir kitleyle sınırlandırmak istemelerinin başlıca nedenidir. Daha fazla kişi siyasal süreçlere dahil oldukça bilgi kaçağı olasılığı artmış;

ancak belki daha da önemlisi, tarafların belirsizlik dönemlerinde yollarını bulmalarını sağlayan ortak politik dil kaybedilmiştir. İletişim teknolojisi geliştikçe diplomatik süreçler, hem sırları hem de bahsi geçen ortak dili korumak için bu gelişime uyum sağlamak durumunda kalmışlardır. Yazının icadının kimlik doğrulama mühürlerinin ortaya çıkmasına, matbaa makinesinin mekanik şifrelerin geliştirilmesine, telgrafın mors alfabesinin doğuşuna ve radyonun modern telsizin icadına zemin hazırlaması, bu durumun örnekleridir.

Bu açıdan bakıldığında dijital diplomasi, teknoloji ve diplomatik iletişimin köklü tarihi içerisinde, doğal olmayan bir ilerleme gibidir. Çevrimiçi siyaset, hiyerarşik, tek yönlü veya gizli olmaktan olabildiğince uzaktır. Dışişleri bakanlarından katiplere, politik veya diplomatik süreçlerde yer alan bütün taraflar, sosyal medya platformlarına eşit şekilde erişebilir veya birer web sitesi oluşturabilirler. İçeriğin kalitesi takipçi sayısını belirler ve emojilerin, netliğin ve hicvin ayrıntılı ve uzun açıklamalardan daha değerli olduğu yeni bir teknoloji dili, diplomatik dilin yerini alır. Diplomasinin sloganı “bu aslında oldukça karmaşık” olagelmıştır, fakat giderek 140-kelimelik açıklamaların ve emojilerin alanına kaymaktadır. Guardian gazetesi Kasım 2016'da, diplomatik çevrelerde, ki buna Birleşmiş Milletler ve AB genel merkezlerinde yapılan bazı önemli oylama ve müzakere süreçleri bile dahildir, Whatsapp uygulamasının temel iletişim aracı haline geldiğini bildirmiştir.² Whatsapp'ın diplomatik çevreler arasındaki yayılımı endişe vericidir, öyle ki İngiltere Dışişleri Bakanlığı bile diplomatlarının özel olarak tasarlanmış şifreli mesajlaşma uygulaması yerine Whatsapp

¹ Airaksinen, T. 'Against all the odds: Machiavelli on Fortune in Politics' (Tüm ihtimallere karşı: Machiavelli'nin Siyatte Şans üzerine düşünceleri.) Donskis, Leonidas. (Ed.). (2011). Niccolò Machiavelli: history, power, and virtue. (Niccolo Macchiavelli: tarih, güç ve meziyet.) (Cilt 226). Rodopi.

² Julian Borger, Jennifer Rankin ve Kate Lyons, The Rise and Rise of International Diplomacy by WhatsApp, "(WhatsApp Sayesinde Uluslararası Diplomasinin İlerlemesi".) The Guardian, Kasım 4, 2016. Teknoloji. <https://www.theguardian.com/technology/2016/nov/04/why-do-diplomats-use-this-alien-whatsapp-emoji-for-vladimir-putin>.

Sosyal medya mecraları, sızıntılar dahil milyonlarca mesaj yayabilen troller ve botlar gibi dijital 'etki çarpanları'na karşı giderek daha da savunmasız bir hal almıştır.

kullandıklarını açıklamıştır. Kullanıcı dostu platformlar ağır ve ayrıntılı arayüze sahip platformlara karşı her zaman daha üstün olmuştur. Tasarımsa, özellikle genç diplomatlar için genellikle güvenlikten daha cezbedicidir. Dahası, Edward Snowden, Julian Assange, Chelsea Manning ve daha nice-lerinin yüksek önem taşıyan bilgileri art arda sızdırmış olmalarının kanıtlandığı gibi, en iyi korunan devlet sırları bile sızdırılabilir. Geçmişte bu tür sızıntılar istihbarat ajansları veya medya şirketlerini ilgilendirirken artık tüm sızıntılar, kamuya açık haldedir ve dijital reklamların kullandığına benzer ölçekler tarafından belirlenmektedir. Buna ek olarak sosyal medya mecraları, sızıntılar dahil milyonlarca mesaj yayabilen troller ve botlar gibi dijital 'etki çarpanları'na karşı giderek daha da savunmasız bir hal almıştır.

Ulusların en derin sırlarının bile çevrimiçi olarak yayıldığı ve milyonlarca kez paylaşıldığı günümüzde, özellikle hükümetler bu tür süreçlerle nasıl başa çıkılacağı konusunda net bir gündeme sahip olmadıkları için çalışamaz hale geldiklerinden, devletler daha özgün politikalar üretmek ve ulusal stratejiler geliştirmek durumundadır. Mevcut diplomasi henüz "dijital"e adapte olamamışken, teknolojinin daha gelişmiş bilişimsel kanallarından kaynaklı sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Buna bağlı olarak dışişleri bakanlıkları bilişimsel zorluklara üç ayrı katmanda uyum sağlamak zorundadır. Bunlardan ilki, boyut, başka bir deyişle, hacimdir. Dijital birbirine bağlantılılık önemli siyasi süreçlerde aktör ve tarafların sayısını artırarak diplomaside etki seviyesini sıradan çevrimiçi vatandaşa indirgemmiştir. Dijital alanda benzeri görülmemiş miktarda bilgi ve görüş akışı vardır. Bu durum, devletlerin ulusal imaj, politika ve markalaşmaları üzerindeki kontrollerini zayıflatmaktadır. Hayal gücünden yoksun, "renksiz" ve görece sıkıcı olduklarından devlet liderliğindeki halka ilişkiler kampanyalarının devlet dışı aktörlerin daha yaratıcı ve canlı tekliflerine karşı kaybetmeleri kaçınılmazdır. İkincisi, dijital iletişimin anlık olmasıdır. Yüksek-öncelikli ve yüksek-riskli politik konuların iletişimsel süreçleri çevrimiçi ortamda, devletlerin geleneksel yöntem ve politika süreçleri ile yanıt

veremeyecekleri kadar hızlı yayılmaktadır. Devletlerin dijital platformlara adaptasyonu yalnızca araçların değil, aynı zamanda acil durumları algılama ve bu durumlara karşılık verme biçimlerinin de iyileştirilmesini gerektirmektedir. Son olarak, çevrimiçi ortamda dolaşan her bilgi doğru değildir. Bir olay patlak verdiğinde yanıltıcı bilgiler veya üzerinde oynanmış görüntüler genellikle hızlı bir şekilde yayılmakta; devletlerin tansiyonun yükselmesini engellemek için yayılan bilgileri doğrulamaları ve yanlışlıkları düzeltmeleri gerekliliğini doğurmaktadır. Buna karşın, son zamanlarda devletler diplomatik rakiplerine karşı üstünlük elde etmek için bu yanıltıcı içerik türleriyle flört etmeye başlamışlardır. Bu durum, meşru dijital siyasal iletişim konusunda devlet ile devlet dışı oyuncuları arasındaki çizgiyi bulanıklaştırmaktadır.

Küresel bir kavram olarak "dijital diplomasi", 2010 Arap Baharı ve 2011'de ortaya çıkan Occupy hareketlerinin başlangıcına denk gelmektedir.

Dijital diplomasi (veya İnternet, siber, e-Diplomasi), devletlerin dijital alanda giderek konu dışı kalmalarına karşı bir reaksiyon olarak ortaya çıkmıştır. Devletler, ancak art arda patlak veren üç yüksek-profilli uluslararası krizden sonra bu yeteneklerin potansiyelini keşfetmek ve bu kapasiteyi edinmek zorunda kalmışlardır. Bu zamanlama, dijital iletişim devriminde ne ölçüde geride kaldıklarının göstergesidir. Küresel bir kavram olarak "dijital diplomasi", 2010 Arap Baharı ve 2011'de ortaya çıkan Occupy hareketlerinin başlangıcına denk gelmektedir. Dijital teknolojiler yeterli düzeyde memnuniyetsizlik ve sosyal örgütlenme gücüyle beslendiğinde, kitlelerin devlet gücüne karşı seferber olmalarına ve devletin muktedirliğini tehdit etmelerine olanak sağlamıştır. Bu durum, Mısır ve Tunus hükümetlerinin devrilmesinde olduğu gibi, ülkelerin güç ilişkilerini kökten değiştirmeye kadar varabilmiştir. Bu teknolojiler aynı zamanda devletlerin geleneksel propaganda araçlarını ve kitlesel medya mecraları üzerindeki mevcut kontrolünü aşarak, devlet söylemine ve devletin sosyal ve politik olayları yansıtış biçimlerine meydan okumuştur. Bunların neticesinde devletler, dijital temsiliyet oluşturmak ve iletişim uygulamaları geliştirmek için stratejiler üretmeye başlamış; günümüzde kullanılan dijital diplomasi yöntemlerine doğru evrilmişlerdir.

Dijital diplomasinin ikinci evrimsel tetikleyicisi “yurttaş gazeteciliği” fenomeninin yükselişi olmuştur. Küresel bir sınıf olarak dijital ve gerçek-zamanlı çevrimiçi haber yayma ağları kuran gazeteci vatandaşların ortaya çıkması, devletlerin bilgi üzerindeki kontrolüne karşı belki de en büyük tehdidi teşkil etmiştir. Devlet ve kitlesel medya araçları arasındaki iş modelinde ötekileştirilen ve ihmal edilen yerel gazetecilik, dijital teknolojilerle eşi benzeri görülmemiş bir ivme kazanmıştır. Bu yeni dijital kast, herhangi bir vatandaşın sokak düzeyinde haber toplamasına ve bunu hegemonik devlet-medya gücünü aşarak küresel izleyicilerle paylaşmasına olanak sağlamıştır. Bundan sonrasını bir başka tetikleyici olan radikal içeriğin çevrimiçi yayılması ve dijital devşirme süreçleri takip etmiştir. Terim olarak dijital radikalizasyon, Irak ve Şam İslam Devleti’nin (ISIS) yükselişi ile popüler hale gelmiş ve günümüzde neredeyse sırf çevrimiçi radikal cihatçı mesajlar için kullanılmaya başlanmıştır. Her ne kadar dijital alanda Avrupa ve Amerika’da eşit yoğunlukta radikalleşme ve radikal mesajlaşma ağları gözlemlense de, devletlerin dijital odak noktaları hâlâ çevrimiçi cihad ağlarıdır. Yine de, küresel radikalleşmenin diğer katmanlarından kaynaklanan tehditlerin artması, devletlerin bu fenomeni kültürler-arası bir konu olarak düşünmeye duyarlı hale gelmelerini kaçınılmaz kılacaktır. Çevrimiçi radikal mesajların ve çerçevelerin tüm çeşitliliğine karşılık verme ihtiyacı, eninde sonunda dijital diplomasinin sorumluluklarına yeni bir katman ekleyecektir: Diğer görevlerine ek olarak dijital diplomasi artık, alternatif dini, siyasi ve sosyal mesajların formüle edilip yayılmasından ve çevrimiçi radikal içeriğin yaygınlaşmasının önlenmesinden de sorumludur.

İletişim teknolojilerinin gelişim hızı, “dijital diplomasi” kavramının henüz ana akım olarak kabul göremeden güncel teknolojinin gerisinde kalmasına ve hatta zaman aşımına uğramasına neden olacaktır. Siyasi iletişimin evrimsel dürtüleri gittikçe otomasyon ve bilişim tarafından yönlendirilmekte; bu yolla küresel ölçekte kolektif dikkate aşırı yüklenmeyi ve dikkati başka yöne çekmeyi hedeflemektedir. İnternet siteleri ve sosyal medya aktörleri artık teorik olarak sınırsız ölçekte toplu dijital içerik üretebilmektedirler. Bu tür dijital içerikler yanlış, yanıltıcı veya anakronistik olabilir ve acil durumlar ve krizler sırasında sosyal medya sistemlerini kolayca istila edebilirler. Diplomatik iletişimi engelleyebilir ve devletlerarası anlaşmazlıkları tırmandırabilirler. Daha da kötüsü, önemli

siyasi eşiklerde hükümetleri aşarak nüfusun tamamını etkileyebilirler. Bu içerikler yanlış algılama olasılığını artırarak, silahlı kızışmaları daha muhtemel kılarlar. Bu sebeple otomasyon, modern diplomatik evrimin kalbinde yer almakta ve “dijital”in ötesine geçen yeni bir çerçeve ve strateji gerektirmektedir.

Dijital iletişim teknolojileri, diplomatların görevlerini icra ettikleri iletişim mecrasını dönüştürerek diplomasinin doğasını kökten değiştirmiştir.

Çevrimiçi Diplomatik Davranış: Devalet Adına Konuşan Kim?

Dijital iletişim teknolojileri, diplomatların görevlerini icra ettikleri iletişim mecrasını dönüştürerek diplomasinin doğasını kökten değiştirmiştir. Ekim 2012’de ABD Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde geleneksel olarak gerçekleştirilen münazaralarda Barack Obama ve Mitt Romney, Libya ve Mısır’daki Amerikan diplomatik temsilcilerinin davranışları konusunda fikir uyuşmazlığına düşmüşlerdi. Tartışma, Trablus ve Kahire’deki ABD temsilcilerinin, net bir hükümet politikası belirlenmemişken çevrimiçi mecralarda hükümet karşıtı protestolara destek vermelerinin ve bu doğrultuda tweetler yayınlamalarının doğru olup olmadığı üzerineydi. Obama bu konuyu yorumlarken bir yandan, hükümetinin ABD’li diplomatların çevrimiçi alanlarda ifade ettikleri görüşleri kontrol altında tutmak, diğer yandan da Muammer Kaddafi ve Hüsnü Mübarek’a karşı sürmekte olan protestoları kınamamak için hassas bir denge tutturmak durumunda kalmıştı.³ Dijital devrim ve sosyal medya platformları yalnızca tüm taraflar için politik katılım maliyetlerini düşürmek ve diplomatların iletişimsel hakimiyet yetkilerini güçlendirmekle kalmamış, aynı zamanda her zaman “çevrim dışı” devlet menfaatleriyle örtüşmeyen yeni bir siyasi otorite alanı yaratmıştır. Bu noktada sorulması gereken temel soru şudur: Devletler konu dışı kalmayı göze alarak diplomatlarının çevrimiçi varlığını kısıtlamalı mıdır? Yoksa, diplomatların bireysel görüş bildirmelerine

³ Brian Fung, “Digital Diplomacy: Why It’s So Tough for Embassies to Get Social Media Right” (Dijital Demokrasi: Elçilikler Sosyal Medya Kullanımında Neden Bu Kadar Zorlanıyor). The Atlantic, Ekim 17, 2012.

<https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/10/digital-diplomacy-why-its-so-tough-for-embassies-to-get-social-media-right/263744/>.

izin verip, gerekli gördüklerinde bu görüşleri devleti temsil etmediklerini belirterek ayırmalı mıdır?

Hızlıca ileri saracak olursak; Ağustos 2014'ye gelindiğinde Batı dünyasının başkentleri hararetle bir şekilde Rusya'nın Ukrayna müdahalesini, özellikle de Rus askerlerinin Donbass bölgesindeki çatışmalara doğrudan müdahale edip etmediğini tartışmaktaydı. Bu esnada Rusya, bu iddialara karşı büyük finansal desteğe sahip ve en üst düzey diplomatik savunmalarından birini kurgulamakta, Donbass'taki silahlı kişilerin Rus yanlısı yerliler olduğunu ileri sürmekteydi. Aynı sıralarda, bir Rus muhabere çavuşu olan Alexander Sotkin ve kısa süre içinde başka birçok Rus topçu, lojistik ve muharip birlikleri, Ukrayna toprakları içerisinden coğrafi etiketli özçekim (selfie) fotoğrafları yayınladılar.⁴ Rus medya platformları VKontakte ve Odnok'ta düşüncesizce paylaşılmış olan bu sosyal medya gönderileri nihayetinde kitlesel paylaşım yoluyla kısa sürede Twitter ve Facebook'ta yayıldılar ve sonuçta Moskova'nın devlet destekli propaganda çabalarını tamamen geçersiz kıldılar.

“Dışişleri bakanlıkları, elçilikler ve diplomatlar, isteseler de istemeseler de çevrimiçi oyunculardır ve çevrimdışı etkinlikleri, önemli dijital bileşene sahip konulardan giderek daha fazla etkilenmeye başlamıştır.”

Bir ulusun, bu ulusun diplomatlarının, askerlerinin veya bakanlarının dijital alanda resmi olarak var olup olmamaları gerektiği, ana akım tartışmaların yansıttığından çok daha karmaşık bir sorudur. Dışişleri bakanlıkları, elçilikler ve diplomatlar, isteseler de istemeseler de çevrimiçi oyunculardır ve çevrimdışı etkinlikleri, önemli dijital bileşene sahip konulardan giderek daha fazla etkilenmeye başlamıştır. Dijital katılımı destekleyen argümanlar, bu kanalın küresel kamuoyuna, geleneksel kamu diplomasisi yöntemlerine göre çok daha düşük maliyetlerle yön ve şekil verme imkanı sunduğunu sa-

vunmaktadır. Politikacılar, diplomatlar, bakanlıklar ve uluslararası örgütler, bu etkileme kapasitesinden halihazırda hem olumlu (örneğin, sempati atağı, kültürel katılım, farkındalık yaratma) hem de olumsuz (hararetle çevrimiçi tartışmalar, savunmacı yorumlar veya propaganda gibi) amaçlar için istifade etmektedirler. Örneğin, Temmuz 2016'da Türkiye'deki darbe girişimi sonrasında Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Dışişleri Bakanlığı, en başarılı şekilde koordine edilen dijital diplomasi örneklerinden birini faaliyete geçirmiştir. Türk elçiliklerinden ve elçilik temsilcilerinden oluşan geniş bir ağ, yabancı başkentlerde farkındalık yaratmak için Twitter hesapları üzerinden bilgi, video ve fotoğraf paylaşımında bulunmuştur. Darbeyi takip eden sürecin derin belirsizliğinde, T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın duygusallıktan uzak, nötr mesajları uluslararası kamuoyunda daha çok karşılık bulmuş; hükümet liderliğinde oluşturulan ve çoğunlukla Türkiye içinde paylaşılan muharip ve muhalif mesajlara kıyasla yabancı medya organlarında daha fazla paylaşılmıştır. O zamandan bu yana Türkiye, Kudüs protestolarından Rohingya krizine uzanan küresel siyasi katılımın işlevsel bir parçası haline gelmiştir. Ağustos 2017 tarihli makalemde, Türkiye'nin Kudüs krizine resmi ve gayri-resmi dijital kampanyalarla nasıl karıştığını irdelenmiştir.⁵

Yine de, çok sayıda hükümet veya kurumsal aktörün çevrimiçi ortamda var olması, başarılı bir sosyal medya veya ulusal markalaşma kampanyası olduğu anlamına gelmez. Bu noktada sık karşılaşılan bir yanılgı, dijital ulusal markalaşmayı ilgili çevrimiçi taraflarla herhangi bir doğrudan etkiye girmeksizin, yalnızca hükümet veya kurumların resmi görüşlerinin çevrimiçi mecralarda dile getirildiği tek yönlü bir iletişim kanalı olarak düşünmektir. Bu tür kampanyalar ilgi çekmekte başarılı olmakta; donuk ve yaratıcı olmaktan uzak görünmekte ve devletlerin mevcut imajı üzerinde sorgulanabilir etkiler yaratmaktadır. Madalyonun öbür yüzünde çevrimiçi aktörlerle doğrudan etkileşim kuran; ancak çok fazla paylaşımda buldukları için hükümet politikalarından uzak ifadeler üretebilen ve sonuç itibarıyla katılımdan ziyade tartışma yaratan “sosyal medya diplomatları/bakanları” yer almaktadır. Bu anlamda korunması gereken denge, genellikle anlaşılması zor ve büyük ölçüde öznelidir. İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın hassas siyasi meselelere dokunmadan Twitter, Facebook ve Youtube platformlarında yer alan İsrail mutfağı, yerel sanatçılar ve İsrail'de günlük hayat benzeri konularla

⁴ Sean Gallagher, "The Sad, Strange Saga of Russia's 'Sergeant Selfie'", (Rusya'da bir Çavuşun Üzücü ve Garip Destanı). Ars Technica, Ağustos 14, 2012. <https://arstechnica.com/information-technology/2014/08/the-sad-strange-saga-of-russias-sergeant-selfie/>.

⁵ Ünver, Akın. "What Twitter can tell us about the Jerusalem protests" (Twitter bize Jerusalem'deki protestolar hakkında neler söylüyor). The Washington Post. 28 Ağustos 2017. https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/08/26/what-twitter-can-tell-us-about-the-jerusalem-protests/?utm_term=.52f561258ead

Konuyla ilgili giderek daha kaliteli araştırmalar yayınlanmasına rağmen, dijital bir kampanyayı başarılı kılan hususların neler olduğu, özellikle de politik/apolitik medya kampanyalarının tüketim ve dağıtımda nasıl farklılaştığı noktalarında hala tam olarak bilgi sahibi değiliz.

alakalı sorularla doğrudan etkileşim kuran, kültür-odaklı ulusal markalaşma kampanyası, bu dengeyi ifade eden en iyi örneklerdendir.⁶

Tıpkı diplomasinin diğer dallarında olduğu gibi, devletlerin çevrimiçi temsiliyet oluşturmaya ne ölçüde bağlanmaları gerektiği de bir stratejiyle belirlenmelidir. Konuyla ilgili giderek daha kaliteli araştırmalar yayınlanmasına rağmen, dijital bir kampanyayı başarılı kılan hususların neler olduğu, özellikle de politik/apolitik medya kampanyalarının tüketim ve dağıtımda nasıl farklılaştığı noktalarında hala tam olarak bilgi sahibi değiliz. Bunun nedeni, dijital alanda “başarı”nın son derece öznel ve konu bazında nitelendirilmesidir. Bu durum, siyasi sosyal medya kampanyalarının kontrolünü son derece karmaşık hale getirdiği gibi, bu kampanyaların etkilerinin ve başarılarının ölçülmesini de ciddi anlamda zorlaştırmaktadır. İyi yönetilen dijital medya girişimleri genellikle iyi yönetilen diğer marka veya etkinlik kampanyaları arasında kaybolabilmektedir. Bu da kampanyanın potansiyelinin altında etkileşim yaratmasına veya öngörülme diplomatik sonuçlara sebep olabilmektedir. Buna bir örnek, İngiliz Yabancılar ve Milletler Topluluğu Ofisi bünyesinde yer alan Rus Hava Kuvvetleri İzleme Birimi'nin Rusya'nın Suriye'deki bombalama operasyonlarıyla ilgili gerçek-zamanlı bilgi paylaştığı tweet'lerdir.⁷ Rusya'nın Suriye'ye dair hedefleme, sıklık ve strateji söylemine meydan okuyan bu Birim, sonunda İngiliz Hükümeti'ne karşı bir Rus tepkisi oluşturmuştur. Bu kam-

panya dijital medya bakış açısıyla ele alındığında görünürde başarılı sayılabilse de, diplomatik zeminde İngiltere'nin Rusya'ya karşı baskı ve pazarlık yapma kabiliyetini olumsuz yönde etkilemiştir. En iyi yönlendirilmiş ve yayılmış dijital medya kampanyalarının bile hedefledikleri değişimi yaratmada başarısız olabildikleri görülmüştür. Oldukça profesyonelce yönetilen dijital medya kampanyalarının en iyi örneklerinden biri, Boko Haram tarafından kaçırılan 276 Nijeryalı öğrenci için başlatılan #bringbackourgirls (#kızlarımızıgerigetirin) kampanyasıdır. Kampanya geniş kitlelerce paylaşılmış ve Cumhurbaşkanı'nın bile dikkatini çekecek ölçüde ciddi bir ilgi görmüş olsa bile, rehinelere akıbeti üzerinde neredeyse hiçbir gerçek etkiye sahip olamamıştır. Chibok kızlarından bazıları serbest bırakılmış olsa da, bu dijital kampanyadan çok sonra gerçekleşmiştir. Üstelik bu sonucun, kampanyanın popülerliği sayesinde elde edildiğini gösteren bir bulgu da bulunmamaktadır.⁸

Bu örnekler, bir ülkenin çevrimdışı çıkarları ile çevrimiçi varlığı arasında her ikisini de güçlendirecek bir bağ kuran, iyi düşünülmüş bir stratejinin gerekliliğine işaret etmektedir. Dijital diplomasi dış olay ve etkenlerden uzak bir şekilde var olmaz; aksine her tweet, beğeni ve paylaşımın dijital bir etkinlik sayıldığı ve dış dünya tarafından devlet politikası olarak yorumlandığı, oldukça etkileşimli bir süreçtir. Bir diplomatın dış politika konulu bir makaleyi beğenmesi veya paylaşması, makalenin savunduğu bakış açısının gazeteciler tarafından resmi bir hükümet görüşü olarak yorumlanmasına zemin hazırlayacak ve bu bağlamda bir haber değeri taşıyacaktır. İnkâr veya durumu netleştirme amacıyla yapılan açıklamalar, genellikle olayın haber akışına girmesinden çok sonra gerçekleşecek ve o zaman bile, yayılan yalan haber kadar popüler olmayacaktır. Özellikle tartışmalı konularda, Dışişleri bakanlığı öncülüğünde yürütülen dijital medya kampanyalarına karşı her zaman bir meydan okuma veya tepki olacaktır. Tartışmaya yalnızca rakip elçilikler veya dışişleri bakanlıkları değil, aynı zamanda yabancı hükümet yetkilileri, ünlüler ve sıradan vatandaşlar da katılacaktır. Fakat aslında temel sorun, özünde insanlar tarafından yönetilen bu hesaplar değildir. Temel sorun, bu meydan okuma veya tepki konudan uzak ya da yanlış binlerce bilgi paylaşan, binlerce anonim hesaptan geldiğinde ne olacaktır.

⁶ Ünver, Akin. 'What Twitter can tell us about the Jerusalem protests' (Twitter bize Jerusalem'deki protestolar hakkında neler söylüyor) The Washington Post. 28 August 2017. <https://www.washingtonpost.com/news>

⁷ Worley, Will, "Russians Stage 'Retaliation Protest' Outside British Embassy, (Rus'lar İngiltere Konsoloslugu Dışansında 'Misilleme Protestosu' Gerçekleştiriyor). The Independent, Kasım 4, 2016, <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/russia-british-embassy-moscow-retaliation-protest-demonstration-aleppo-syria-a7398441.html>.

⁸ Maeve Shearlaw, "Did the #bringbackourgirls Campaign Make a Difference in Nigeria?" (Nijerya'nın #kızlarımızıgerigetirin Başlığı Altında Başlattığı Mücadelesi İşe Yaradı mı?). The Guardian, Nisan 14, 2015. World news, <https://www.theguardian.com/world/2015/apr/14/nigeria-bringbackourgirls-campaign-one-year-on>.

Bilişimsel Propaganda: Uluslararası Krizlerde Dikkat Ekonomisi

Pazarlama ve reklamcılık sektörlerinde 'tüketici ilgisi' en geçerli ve önemli değer birimdir. Reklamlar dijitalleştiğçe, siyasi reklamcılık ve propaganda da dijitalleşmiştir. Dijital reklamcılık, dijital alanda bıraktığımız izlerin giderek daha düşük marjinal maliyetlerle paraya çevrilebileceği ve çevrilmesi gerektiği öncülü üzerine inşa edilmiştir. Çevrimiçi olarak paylaştığımız içerikler, takip ettiğimiz kişiler veya sosyal paylaşım ağlarımızda yayınladığımız kişisel bilgiler bize özelleştirilmiş reklamlar şeklinde geri dönmektedir. Politik kampanyalar da benzer araçlar kullanmaktadır. Şirketler, politikacılar, bakanlıklar ve ünlüler dikkat çekmek için rekabet halindedirler ve sanal ortamda uzun süre hayatta kalma ve en fazla paylaşılma olasılığı olan içerikleri üretmeye çabalarlar. Her ne kadar dijital medya ve iletişim unsurları dijital içeriğin üretim maliyetlerini, tüketim maliyetlerinin giderek daha da altına çekerek değerini önemli ölçüde arttırmış olsa da, 'ilgi' oldum olası kıt bir kaynaktır. Bu durum ilk olarak Herbert Simon tarafından öngörülmüştür. Simon 1971'de, aşırı bilgi fazlalığına ve bilgi artışındaki hıza istinaden "dikkat ekonomisi" terimini ortaya atmıştır.⁹ Thomas Davenport ve John Beck¹⁰, Michael Goldhaber¹¹ ve Georg Franck¹² daha sonra bu terimi, işletme ve pazarlama alanlarında aşırı bilgi fazlalığını da kapsayacak şekilde genişletmiştir. "Dikkat ekonomisi", Hubermann ve diğerlerinin 2008 yılında kaleme aldıkları makalede dijital sosyal medyayla en ilişkili haline kavuşmuştur. Makalede dijital medyanın, milyon dolarlık şirketlerin, devletlerin, istihbarat ajanslarının ve başkanlık adaylarının dikkatini çekmek için rekabet ettikleri sıradan insanların yetkisini güçlendirdiği ifade edilmiştir.¹³

Bu durum doğal olarak siyasi mesajlaşma ve propaganda-nın işleyişini değiştirmiştir. Dikkat çekmek için rekabet et-

mek, hem daha yüksek miktarda hem de daha çarpıcı dijital içerik üretmeyi gerektirir. Buna karşın her zaman daha iyi kalitede içerik üretildiği anlamına gelmez. İnsanların nefret, öfke, korku ya da şehvet gibi aşırı duygusal tepkiler vermelerini tetikleyen görseller zamanla, sosyal medya metrikleri ve çevrimiçi davranış modelleri üzerinde baskınlık kurmuş, sanal ortamı insan doğasının daha karanlık yüzünü yansıtır şekilde evrilmeye mecbur bırakmıştır. Otomasyon bu tartışmanın merkezinde yer almaktadır. Duygu tetikleyen içeriklerin giderek daha fazla üretilmesi, "bot" adı verilen bilgisayar programlarını doğuran bir tırmanma sürecinin ardından bu alandaki rekabeti bir silahlanma yarışına dönüştürmüştür. Zamanla bu botlar dijital ortamda (teorik olarak düşünüldüğünde sonsuz miktarda) içerik yayınlamak ve bu içerikleri tekrar paylaşmak görevlerini üstlenmişlerdir. Bu yolla giderek iş dünyası ve pazarlama ile alakalı işlevlerinden siyasete evrilmiş, yaklaşmakta olan bilişimsel propaganda çağının habercisi olmuşlardır.

Duygu tetikleyen içeriklerin giderek daha fazla üretilmesi, "bot" adı verilen bilgisayar programlarını doğuran bir tırmanma sürecinin ardından bu alandaki rekabeti bir silahlanma yarışına dönüştürmüştür.

Oxford Üniversitesi'nin Bilişimsel Propaganda Projesi'ne göre "bilişimsel propaganda", kamuoyunun dikkatini dağıtmak, kamuoyunu yanlış yönlendirmek ve sanal ortamı istila etmek için birden fazla medya platformuna yayılan, geniş bir otomatik temsilci ağını tanımlamaktadır.¹⁴ Bilişimsel propa-

⁹ Herbert A. Simon, "Herbert A. Simon, "Human Nature in Politics: The Dialogue of Psychology with Political Science", (Siyasette İnsan Doğası: Psikoloji ve Siyaset Biliminin Diyaloğu). The American Political Science Review 79, 2. Baskı (1985): 293-304, dnt: 10.2307/1956650.

¹⁰ Thomas H. Davenport ve John C. Beck, "The Attention Economy: Understanding the New Currency of Business" (Dikkat Ekonomisi: Ticaretin Yeni Para Birimini Anlama) (Harvard Business Press, 2002).

¹¹ Michael H. Goldhaber, "The Attention Economy and the Net" (Dikkat Ekonomisi ve İnternet) First Monday 2, 4. Baskı (Nisan 7, 1997), <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/519>.

¹² Georg Franck, "The Scientific Economy of Attention: A Novel Approach to the Collective Rationality of Science (Dikkatli Bilim Ekonomisi: Bilimin Kolektif Rasyonelitesine Yeni Bir Yaklaşım) Scientometrics 55, 1. Baskı (Eylül 1, 2002): 3-26, dnt:10.1023/A:10160594026618.

¹³ Bernado Huberman, Daniel M. Romero, ve Fang Wu, "Crowdsourcing, Attention and Productivity" (Kitle Kaynaklı Çalışma, Dikkat ve Verimlilik). Journal of Information Science 35 (Ekim 17, 2008), dnt:10.2139/ssrn.1266996.

¹⁴ Samuel C. Woolley ve Philip N. Howard, "Automation, Algorithms, and Politics| Political Communication, Computational Propaganda, and Autonomous Agents — Introduction" (Otomasyon, Algoritmalar ve Siyaset| Siyasal İletişim, Sayısal Propoganda ve Özerk Temsilciler – Giriş). International Journal of Communication 10, no. 0 (Ekim 12, 2016): 9.

gandanın birincil aracı, önceden tanımlanmış otomatik görevleri yerine getiren bir bilgisayar programı olan ve kısaca robot anlamında kullanın 'bot'tur. Botlar önceden belirlenmiş sözcük gruplarını Twitter'da yayınlatabilir, paylaşımları beğenebilir, ya da makine öğrenimi sayesinde sosyal medya paylaşımlarına nasıl tepki vermeleri gerektiği gibi daha karmaşık görevleri yerine getirebilirler. Botlar, dış kaynaklı (ve genellikle popüler olmayan) görüşleri hızla çoğaltır, dijital gündemi belirler, çevrimiçi kampanyalarla etkileşim yaratır ve dijital alandaki takipçi sayısını yükseltir. Siyasi süreçlerde kullanıldıklarında, uç ve radikal görüşleri yaygınlaştırır, gazeteciler gibi bilgi sağlayıcılarını mesaj sağanağına tutar ve tartışmaları ilgili hashtag'lere el koyarak ele geçirirler. Devletler botları, protestoları ve diğer devletlerin medya kampanyalarını kesintiye uğratmak için kullanırlar. Devlet-dışı aktörler de bu teknolojiden benzer şekilde halkın dikkatini, devletin yönlendirmesiyle oluşan siyasi gündemlerden uzaklaştırmak veya kitleleri, kafalarını karıştırarak eylemsizliğe zorlamak için faydalanırlar. Örneğin, Samuel Woolley, siyasi botları üçe ayırmaktadır: politikacıların sosyal medya takipçi sayısını arttıran ücretli "takipçi botları", siyasi rakiplerin aklını karıştırmak, onları yanlış yönlendirmek ve dikkatlerini dağıtmak için popüler hashtag'lere el koyan "barikat botları" ve hükümet eleştirisi gibi "tehlikeli" veya "istenmeyen" adlandırılan çevrimiçi konuşmalara otomatik olarak saldıran "propaganda botları". Dijital iletişimde botlar ne denli önemlidir? Her ne kadar önemli anlarda hızlı bir şekilde çoğaldıkları ve aynı hızla kaybolabildikleri için, botların etkinliğini ölçmek meşakkatli bir iş olsa da, Güney Kaliforniya Üniversitesi'nde yapılan bir çalışma, 48 milyon Twitter hesabının (ki bu sayı, 2015 itibarıyla tüm kullanıcıların %15'ine tekabül etmektedir) bot olduğunu öngörmüştür.¹⁵ Kaç tane bot hesabı olduğundan ziyade, botları sorunsal hale getiren, tek bir konuya konsantre olarak çevrimiçi tartışmaları ele geçirip bastırabilmeleri ve dilediklerinde ortadan kaybolup, gerektiğinde tekrar ortaya çıkabilmeleridir. 2016 yılı itibarıyla, dünyadaki en büyük bot salgını, 1139 kullanıcı başına bir bot ile Türkiye'de meydana gelmiştir. Bu rakam, Avrupa'daki tüm botların %18.5'lik kısmını oluşturmuştur.¹⁶ Dolayısıyla bu durum Türkiye'yi bilişimsel propaganda, bot-güdümlü siyasi katılım ve otomatik propaganda açısından özel bir yerde konumlamaktadır. Diğer olağan şüpheliler Rusya, İtalya ve Almanya'dır. Ancak, güvenilir ölçümlenme araçlarının eksikliği Çin'in bu konudaki gerçek yerini tayin etmemizi engellemektedir.

Botlar artık yalnızca önceden kodlanmış kelime kombinasyonlarını yaymak yerine siyasi bir hareketin diline uyum sağlayabilmekte, dolayısıyla giderek daha çok gerçek bir insan gibi görünmektedir.

Botlar ve onları işleten otomasyon esasları her geçen gün daha da gelişmektedir. Bir botu verdiği dar ve robotik yanıtlardan ayırt etmek daha kolay iken, makine öğrenimi alanında kaydedilen ilerlemeler botların kendilerini ifade etme biçimlerini sürekli geliştirmiş ve evrilmiştir. Botlar artık yalnızca önceden kodlanmış kelime kombinasyonlarını yaymak yerine siyasi bir hareketin diline uyum sağlayabilmekte, dolayısıyla giderek daha çok gerçek bir insan gibi görünmektedir. Bir kriz anında gazetecilerin, diplomatların veya politikacıların iyi programlanmış bir botla kavgaya tutuştuğunu hayal etmek çok da zor değildir. Ayrıca, botların önemli siyasi figürlerin iletişimsel yapısını ve kelime dağarcığını kopyalayarak kriz anlarında yaşanan üst düzey siyasi kafa karışıklığına yol açtığı geçmiş örnekler de mevcuttur. Yakın geçmişteki akademik çalışmaların siyasi botların Twitter ve Facebook'daki varlığı üzerine yoğunlaşması sonrasında, bu botların büyük bir kısmı insanların hiç beklemedikleri bir yere, çevrimiçi bir arkadaşlık uygulaması olan Tinder'a kaymıştır. İngiltere'de seçim kampanyalarının sürdüğü Temmuz 2017'de bir grup siyasi yazılımcı, seçimlerin kıran kırana geçtiği bölgelerde yaşayan 18-25 yaş grubu gençlere yönelik özel siyasi mesajlar yaymak için bir Tinder sohbet botu geliştirmiştir.

Bilişimsel propagandada hakikatlerin propagandanın başarısıyla çoğunlukla ilgisi yoktur. Dijital platformlarda, aynı politik duruşun çok sayıda hesap tarafından tekrarlanması bir sürü psikolojisi etkisi (grup düşüncesi ve bilişsel önyargı) yaratmaktadır. Dijital ortamda bir fikir hakkındaki konsensüsün hacmi, yani bu fikri destekleyen kullanıcı miktarının büyüklüğü, genellikle bu mesajların paylaşılmasını sağlamada hakikatlerin veya fikri destekleyen argümanların kalitesinden

¹⁵ Onur Varol ve ark., "Online Human-Bot Interactions: Detection, Estimation, and Characterization" (Bağılantılı İnsan-Robot Etkileşimi: Algılama, Tahmin ve Nitelendirme). arXiv:1703.03107 [Cs], Mart 8, 2017, <http://arxiv.org/abs/1703.03107>.

¹⁶ Abel, Robert. 'And the country with the most bot infections is.. Turkey'. (Robotlarla En Çok Sorun Yaşayan Ülke... Türkiye"). SC Medya. 5 Ekim, 2016. <https://www.scmagazine.com/turkey-tops-the-list-in-the-number-of-bot-infections/article/527590/>

daha önemlidir. Botlar da özellikle bunu sağlamak için tasarlanmıştır. Her ne kadar dünyanın her yerinde yayılan söylemlerin doğruluğunu denetlemek için yaratılmış birçok platform bulunsa da, yanlış bir bilginin geniş kitlelere yayılması için gereken süre, bu bilginin etrafıca doğrulanması için ihtiyaç duyulana göre daima daha kısadır. Yanlış mesajlar hızlı bir biçimde çürütülseler dahi, insanların kendi siyasi inanç ve fikirlerini destekleyen bilgilere olan yanlılıkları (algıda seçicilikleri) sebebiyle etkileri sürmeye devam eder.

Bütün bunlar, diplomatik iletişim ve kamu katılım kanallarının mevcut kapasiteleri için ciddi sonuçlar teşkil edebilir. Siber savaş gibi bilişimsel propaganda karşılaşmalarında güç dengesi, saldıran taraftan yana olma eğilimindedir. Çünkü, bu tür saldırılara karşı savunma maliyetleri görece daha fazla kaynak ve daha iyi koordinasyon gerektirir. Kendini savunan taraf başarılı olsa bile (örneğin, dezenformasyonu hızlıca düzelterek), dijital bilgi tüketiminin psikolojik süreçleri devam eder. Bu durum, herhangi bir kriz patlak verdiğinde bireysel elçiliklerin tepkilerini belirleme ve karşı söylemler geliştirme kabiliyetini önemli derecede aksatmaktadır. Bu çabalar, merkezi bir dışişleri bakanlığı tarafından gerçek-zamanlı bir bilgi doğrulama mücadelesi vermek için yeterli kaynakla yönetilse dahi, yayınlanacak çevrimiçi içeriğin kurumsal denetim ve denge kanallarından (bürokrasi) geçme zorunluluğu olaylara resmi olarak müdahale edilmesinde önemli gecikmeler yaratmaktadır. Buna karşılık, daha hızlı ve daha az kontrollü bir bilgi kampanyası, bahsi geçen konularda hükümet politikasını veya dışişleri bakanlığının görüşlerini yansıtmayan bir içeriğin paylaşılması riskini taşır. Böylesine bir içerik, hükümet politikasını başka bir konuda istemsizce eleştirebilir ve dışişleri bakanlığının çabalarını bozabilir. Rusya Dışişleri Bakanlığı, çizdiği "sıkıcı ve donuk çevrimiçi aktör" imajını baştan inşa etmek için dijital iletişim teknolojilerini, özellikle de Twitter kullanımını geliştirmiştir. Buna yakınlardan bir örnek, CIA ve Rusya Dışişleri Bakanlığı arasında Twitter'da geçen karşılıklı diyalog olmuştur. CIA'nin Rusça konuşan yeni üniversite mezunlarına yönelik iş ilanı tweetine Rusya Dışişleri Bakanlığı, "Uzmanlar ve tavsiyelerle yardımcı olmaya hazırız" tweetiyle yanıt vermiştir.

İkinci bir sorun, bizzat otomasyonun diplomatik kullanımı ile ilgilidir. Dışişleri bakanlıkları sonu gelmeyen "söylem savaşında" üstünlük sağlamak için botlarla etkileşime mi girme-

Her ne kadar mevcut veriler, botların siyasi iletişim amacıyla öncelikli olarak otoriter hükümetler tarafından kullanıldığını gösterse de, demokrasiler de seçimler veya protesto olayları gibi kilit iç meseleler sırasında botlar tarafından sağlanan siyasi angajmana bel bağlarlar.

li, yoksa diplomatik misyonlar kendi botnetlerini oluşturarak "savaşı" başka botlar üzerinden mi sürdürmelidir? Botlarla etkileşime girmek anlamsız bir çabadır, ancak iyi programlanmış bot hesaplarını teşhis etmede artan zorluklar göz önüne alındığında, çoğu insanın bu hesapları ayırt edemediği söylenebilir. Samimi bir kamu diplomasisi ve dijital katılım girişimi sonu gelmeyen bir karşılıklı atışmaya dönüşebilir. Etkileşimden uzak durmak ise, hesabın gerçek bir insana ait olduğu durumlarda bilişimsel diplomasi çabalarına zarar verebilir. Bunu engellemenin bir yolu, yalnızca doğrulanmış veya en azından gerçek bir ada sahip gibi görünen hesaplara yanıt vermektir. Bir diğer yol, veri bilimcilerle işbirliği yaparak siyasi süreçlerin etki ağını haritalandırmak ve hangi hesapların siyasi tartışmalarda en etkili ve yönlendirici konuma sahip olduklarını anlamaya çalışmaktır. Dışişleri bakanlıkları, etkileşim ağlarında yer alan merkezi figürlerle ilişki kurarak, bir siyasi sürecin değişen çerçevesine uyum sağlayabilir ve etkileşim ile tedbir arasında verimli bir denge kurabilirler. Bahsi geçen etki ağı analizine iyi bir örnek, T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın dijital diplomasi ağlarındaki etki ölçümleri ile ilgili çalışmasıyla 2017 ISA ICOMM en iyi makale ödülünü kazanan Efe Sevin'in çalışmasıdır.¹⁷

Bilişimsel propagandanın diplomatik personele karşı oluşturduğu son ve belki de en büyük tehdit, kendi hükümetleri tarafından da kullanıldığı gerçeğidir. Her ne kadar mevcut veriler, botların siyasi iletişim amacıyla öncelikli olarak otoriter hükümetler tarafından kullanıldığını gösterse de, demokrasiler de seçimler veya protesto olayları gibi kilit iç meseleler sırasında botlar tarafından sağlanan siyasi angajmana

¹⁷ Sevin, Efe, 'Traditional Meets Digital: Diplomatic Processes on Social Media' (Geleneksel Yöntemler Dijital Dünya ile Tanışsın: Sosyal Medya'da Diplomatik Süreçler). Uluslararası İlişkiler Konseyinin 2017 Yıllık Konferansında Sunulan Rapor. <https://isaicomm.wordpress.com/icomm-awards/best-paper-award/#2017 Winner>

bel bağlarlar. O kadar ki, Bradshaw ve Howard, kamuoyuna hükümet müdahalesinin en eski örneklerinin demokrasileri içerdiğini belirtmiştir.¹⁸ Bu durum herhangi bir ülkenin bilişimsel propaganda hususunda ahlaki açıdan üstünlük iddiasında bulunmasını engellemekte, bu da çoğu zaman dışişleri bakanlıkları ve diplomatlar tarafından gerçekleştirilen imaj oluşturma ve halkla ilişkiler çalışmalarına ters düşmektedir. Bir krizden elde edilecek menfaatlerin çokluğu göz önüne alındığında, (protestonun itibarını sarsmak isteyen hükümet, yanlış bilgi yayan istihbarat servisleri, doğrudan sahadan haber yayınlayan gazeteciler, ulusun imajını ve markasını korumaya çalışan diplomatlar) botların kısa sürede birden fazla devlet kurumunun birbirlerinin aleyhine çalıştığı kitlesel bir kaos yaratabileceği söylenebilir. Belirsizliğin maliyeti, yabancı topraklarda görev yapan ve bakanlarına doğrudan erişimi olmayan büyükelçilikler için çok daha fazladır. Bu temsilcilerin böyle durumlarda, ya evsahibi ülkede gerçek-zamanlı halkla ilişkiler çalışmaları gerçekleştirmek için doğaçlama yapmaları ya da hükümetin çıkarlarına zarar vermemek için hiçbir siyasi söyleme girmeden sessiz kalmaları gerekmektedir. Bilişimsel propagandanın boyutu, bireysel elçiliklerin anlamlandırılmaları ve yönlendirmeleri için çok büyüktür; bu da, dijital krizlerdeki rollerini önemli ölçüde baltalamaktadır. Bunun sonucu olarak dijital medya devriminin sağladığı diplomatik özerkliğin tersine çevrilmesi ve eski dışişleri bakanlığı-odaklı çalışmalara geri dönülmesiyle “dijital diploması”nin etkileri zayıflamaktadır.

Dışişlerinde Yapay Zeka ve Karmaşık Süreçlerin İdaresi

Vyacheslav Polonski, Ağustos ayında Independent gazetesinde yayınlanan köşe yazısında “politikacı olmak için en iyi zamandayız; fakat, bir politikacı için çalışan bir makine öğrenim mühendisi olmak için daha da iyi bir zamandayız” demiştir.¹⁹ Değişik yapay zeka araçlarının politikacılar tarafından kampanyalar yürütmek, kamuoyunu analiz etmek, oy-

“Politikacı olmak için en iyi zamandayız; fakat, bir politikacı için çalışan bir makine öğrenim mühendisi olmak için daha da iyi bir zamandayız”

lama örüntüleri öngörmek ve kilit konularda destek toplamak için seçmenlerle etkileşim kurmak amacıyla kullanılması Polonski'nin bu görüşünü desteklemektedir. Yapay zeka araştırmaları ve siyaset bilimi, seçimler ve kampanyanın ötesinde geniş kapsamlı bir araştırma gündeminde örtüşmektedir. Duygu analizi yaparak seçmenlere korku tabanlı mesajlar yaymak için bir mikro-hedefleme kampanyası yürütmesiyle nam salmış veri bilim firması Cambridge Analytica bu bağlamda önemli bir vakadır.²⁰ Bu vaka bize günümüzde yapay zekanın, sosyal medya verileri aracılığıyla kullanıcıları profileyebildiğini, duygusal-psikolojik profillerine hitap eden özel siyasi reklamlar yaratabildiğini ve Facebook, Twitter veya Instagram gibi sosyal medya platformlarıyla etkileşim kurarak siyasi davranışlarını başarıyla değiştirebildiğini biliyoruz.

Yapay zekanın dış politikayı değiştirdiği tek mecra dijital medya değildir. Haziran 2017'de, insansız hava araçları, uydu ve diğer hava görüntü ağılarından sorumlu ABD ajansı Ulusal Jeozamsal İstihbarat Teşkilatı, görsel veri toplanması ve işlenmesinde otomasyana daha fazla ağırlık vermeye karar vermiştir.²¹ Bazı gelişmiş ülkelerdeki polis teşkilatları suçları gerçekleşmeden önce önlemek veya popüler ayaklanma ve protestoları boyut ve kapsam bakımından ivme kazanmadan durdurabilmek için gerçek-zamanlı büyük veri toplayan ve işleyen öngörücü (predictive) modeller üzerine çalışmaktadırlar.²² Bu çalışmaların, tehditlerin nasıl bir işlem-

¹⁸Bradshaw, Samantha ve Philip N. Howard 'Troops, Trolls and Troublemakers: A Global Inventory of Organized Social Media Manipulation' (Birlikler, Troller ve Ortalık Kanşınıncılar: Düzenlenmiş Sosyal Medya Manipülasyonunun Küresel Envanteri). Sayısal Propoganda Hakkında Hazırlanmış bir Oxford Projesi. Çalışma Belgesi: 2017.12. <http://comprop.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/89/2017/07/Troops-Trolls-and-Troublemakers.pdf>

¹⁹Polonski, Vyacheslav, “How Artificial Intelligence Conquered Democracy” (Yapay Zeka Demokrasiyi Nasıl Ele Geçirdi). The Independent, Ağustos 9, 2017, http://www.independent.co.uk/news/long_reads/artificial-intelligence-democracy-elections-trump-brexit-clinton-a7883911.html.

²⁰Gillian Tett, “Trump, Cambridge Analytica and How Big Data Is Reshaping Politics” (Trump, Cambridge Analytica ve Büyük Veri Siyaseti Nasıl Şekillendiriyor). Financial Times, Eylül 29, 2017, <https://www.ft.com/content/e66232e4-a30e-11e7-9e4f-7f5e6a7c98a2>.

²¹Mclaughlin, Jenna, “Artificial Intelligence Will Put Spies Out of Work, Too” (Yapay Zeka Sayesinde Casuslar Bile İşlerinden Olabilirler). Foreign Policy, Haziran 2017, <https://foreignpolicy.com/2017/06/09/artificial-intelligence-will-put-spies-out-of-work-too/>.

²²Bernard Marr, “How Robots, IoT And Artificial Intelligence Are Transforming The Police,” (Robotlar, Nesnelere İnterneti ve Yapay Zeka Polisleri Nasıl Değiştiriyor). Forbes, September 2017, <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2017/09/19/how-robots-iot-and-artificial-intelligence-are-transforming-the-police/>.

“Teknoloji-diplomasi ilişkisinde temel meselelerden biri, yapay zekadaki ilerlemelerin hızının uluslararası mevzuat kapasitesini geride bırakması durumunda, birçok ülkenin henüz onaylamadıkları ve hatta belki de anlamadıkları teknolojik süreçlerin etkileri ile baş etmek durumunda kalacak olmalarıdır.”

lere tabi tutulduğu, küresel ölçekte istihbaratın nasıl toplandığı ve devletlerin bu yeni teknolojilerin yol açtığı zorlukları bertaraf etmek için nasıl diplomatik işbirliği yaptıkları üzerinde etkileri vardır. Yapay zekanın insan çatışmasına oluşturduğu tehdit o kadar büyüktür ki, 2015'te Stephen Hawking ve Elon Musk'un da aralarında bulunduğu birçok yapay zeka uzmanı otomasyonun doğasını, zararlı etkilerini de kapsayacak şekilde inceleyen daha derin araştırmalar yapılması çağrısında bulunan bir açık mektup imzalamışlardır.²³ Bu mektubun gözler önüne serdiği endişeler arasında “makine etiği” ile alakalı en iyi bilineni “kaza kaçınılmazsa, sürücüsüz bir araç kimi öldürmeyi seçmelidir?” sorusudur. Benzer bir tartışma, ulusal güvenlik kapsamında gündeme gelen otonom silah sistemlerini ilgilendirmektedir. Ağustos 2017'de, Elon Musk ve Alphabet Grup'ta çalışan Mustafa Süleyman'ın yönettiği bir grup yapay zeka uzmanı, Birleşmiş Milletler Konvansiyonel Silahlar Sözleşmesi'ne (KSS) tabi yüksek akit taraflara “katil robotlar”ı yasaklama çağrısında bulunmuştur.²⁴ Bu çağrı KSS'nin, konvansiyonel ulusal askeriyelerde otonom silah sistemlerinin kullanımıyla ilgili resmi bir oturum başlatmasını takip etmiştir. Ancak, yöntemsel ve bütçesel sorunlar toplantıların bir karara bağlanmasını engellemiş, yapay zeka uzmanlarını olası gecikmelere karşı daha büyük endişelere sürüklemiştir. Tıpkı nükleer silahlanmada olduğu gibi, yeni bir silahlanma yarışının belirli kurallar çerçevesinde düzen-

lenmesi zor ancak bu tür teknolojilerin devasa yıkıcı potansiyeli göz önüne alındığında ele alınması gereken önemli bir görevdir. Teknoloji-diplomasi ilişkisinde temel meselelerden biri, yapay zekadaki ilerlemelerin hızının uluslararası mevzuat kapasitesini geride bırakması durumunda, birçok ülkenin henüz onaylamadıkları ve hatta belki de anlamadıkları teknolojik süreçlerin etkileri ile baş etmek durumunda kalacak olmalarıdır.

Siber güvenlik ve siber savaş konuları son on yıl içinde diplomatik bakımdan en çok dikkat çeken hususların başında gelse de, meseleye yaklaşım hızla yapay zeka yönetişimi, otomasyonda norm oluşturma ve çok-uluslu siyasal süreçlerde makine öğreniminin düzenlenmesi gibi daha karmaşık konulara evrilmiştir. The Economist dergisi Mayıs 2017 sayısında “dünyanın en değerli kaynağı artık petrol değil, veridir” diyerek konuyu ana akım politika tartışması haline getirmiştir.²⁵ Derginin bu açıklaması, büyük veri firmalarının sermaye, varlık ve siyasi etki açısından büyük petrol şirketlerinin yerini aldığı mevcut finansal eğilime paralellik göstermektedir. Şirketlerin kaynaklar üzerinde birbirleriyle rekabet ettikleri, devlet aktörlerininse firmalar üzerinde kontrol sahibi olmak için yarıştıkları (hiç değilse yarışmaya çalıştıkları) göz önünde bulundurulursa, daha fazla veriye erişim, hidrokarbonlara erişime kıyaslanabilir. Google'ın kullanıcıların arama geçmişi ile ne yapabileceği; Facebook'un satış verisi, Amazon'un ise reklam şirketleri için kişisel bilgileri nasıl paylaşacakları gibi konular, çok taraflı müzakerelerle uluslararası normlara bağlanmak zorundadır. Dolayısıyla diplomasi, bu konularda yapılan müzakerelerde önemli düzeyde teknoloji bilgisine (know-how) yer vermek durumundadır.

Bunların yanı sıra, ‘veri’yi diplomasi mesleğinin merkezine yaklaştırmaya yönelik sürmekte olan birçok deneysel çalışma mevcuttur. Diplomatik raporların ve faaliyetlerin giderek dijital alanda gerçekleştiriliyor olması veriyi diplomasinin değil, diplomasiyi verinin bir fonksiyonu haline getirmektedir. Birleşmiş Milletler veya Avrupa Birliği verileri gibi, büyük miktarda ülke verisi giderek daha kuvvetli bir işlem gücü gerektirmektedir. Dolayısıyla kilit ülke verileriyle uğraşılacak

²³Alex Hern, “Experts Including Elon Musk Call for Research to Avoid AI ‘Pitfalls’”. (Elon Musk Gibi Uzmanlar Yapay Zekanın Getirebileceği Güçlükleri Önlemek için Araştırma Çağrısında Bulundular). The Guardian, Ocak 12, 2015. Teknoloji, <https://www.theguardian.com/technology/2015/jan/12/elon-musk-ai-artificial-intelligence-pitfalls>.

²⁴Samuel Gibbs, “Elon Musk Leads 116 Experts Calling for Outright Ban of Killer Robots” (Elon Musk 116 Uzmanın Öldürücü Robotların Önlenmesi Çağrısının Liderliğinde Yer Aldı). The Guardian, Ağustos 20, 2017. Teknoloji, <https://www.theguardian.com/technology/2017/aug/20/elon-musk-killer-robots-experts-outright-ban-lethal-autonomous-weapons-war>.

²⁵“The World’s Most Valuable Resource Is No Longer Oil, but Data” (Dünya’nın En Değerli Kaynağı Artık Petrol Değil, Veri). The Economist, Mayıs 6, 2017, <https://www.economist.com/news/leaders/21721656-data-economy-demands-new-approach-antitrust-rules-worlds-most-valuable-resource>.

Elçilikler kaçınılmaz olarak diasporalar için büyük veri tabanları oluşturacak ve onlarla maliyet bakımından en uygun biçimde iletişime geçeceklerdir. Böylelikle, otomasyona ilişkin pek çok öge resme dahil olacaktır.

yapay zeka platformlarının geliştirilmesi kaçınılmaz olacaktır. Örneğin, Kuzey Carolina hükümet ofisi seçim bölgelerindeki gerçek-zamanlı soruları yanıtlamak amacıyla giderek iyileştirilen sohbet robotları geliştirmektedir. Singapur hükümeti de, kayıt, lisanslama ve hizmet yönetimi gibi temel devlet hizmetlerinde vatandaşa yardımcı olmak için, Microsoft-tabanlı sohbet robotları sistemi kullanmaktadır. Yakın gelecekte, otomatik hukuk danışmanlığı, belge desteği, diplomatik soruları sınıflandırma ve düzenleme, çeviri ve belge taslağı çıkarma gibi işler büyük ölçüde otomasyona geçecek ve diplomasinin işleyişini doğrudan ilgilendirecektir. Bahsi geçen yapay zeka işinden hangi şirketin sorumlu olacağı, bu şirketin uluslararası hukuki çerçevede nasıl konumlandırılacağı veya şirketin işlenmiş veriyle ne yapacağı soruları, şüphesiz istihbarat kurumları tarafından irdelenecek ileriye dönük sorunlardır. Benzer sorular konsolosluk hizmetleri, vize başvurularında gerçekleştirilen sicil kaydı sorgulamaları ve vize sonucu ile ilgili kararların otomatikleştirilmesi için de geçerlidir. Elçilikler kaçınılmaz olarak diasporalar için büyük veri tabanları oluşturacak ve onlarla maliyet bakımından en uygun biçimde iletişime geçeceklerdir. Böylelikle, otomasyona ilişkin pek çok öge resme dahil olacaktır.

Kilit pazarlık süreçlerinde otonom müzakere ve yapay zeka temelli diplomasi ihtimali konularında daha fazla tartışmaya ihtiyaç vardır. Halihazırda iş görüşmelerinden kefalet şartlarına kadar çeşitli yasal süreçlere uygulanan müzakere destek sistemleri geliştirilmektedir. Yapay zeka platformları, ana değişkenleri sürekli olarak işleyerek, sınırsız sayıda olasılık hesaplamaktadır. Örneğin, ticaret anlaşması için müzakere yapan varsayımsal bir 'yapay zekalı' diplomat, konuyla alakalı mevcut tüm ekonomik, sosyal ve politik veri setlerine gerçek-zamanlı erişime sahip olacak; böylelikle rakip yapay zekalı diplomatla ortaklaşa çalışarak "insan" diplomatların

ihtiyaç duyacağı kaynağa kıyasla çok daha az zaman ve masrafla her iki taraf açısından da kabul edilebilir teklifler hazırlayabilecektir. Yapay zeka temelli diplomatik pazarlıklar şüphesiz Paris İklim Değişikliği Anlaşması gibi çok taraflı müzakerelere ciddi zaman kazandırabilir ve tıkanmış birçok siyasi sürece bir dizi çözüm getirebilirdi. Bu elbette insani dokunuşun diplomasi veya siyasetten uzaklaştırılmasını ima etmez; çünkü, kişilik ve bireysel beceri önem taşımaya devam edecektir. Aksine yapay zeka temelli müzakereler diplomatik pazarlıkların daha verimli hale getirildiği, gereksiz veya zaman alan görevlerin botlara yaptırıldığı ve daha önemli "yüksek siyaset" süreçlerinin insan diplomatlar tarafından yönetilmeye devam ettiği bir diplomatik gelecek tasavvur etmektedir. Yapay zeka temelli diplomasinin savunucuları, bu şekilde çoğu müzakerenin olayları tırmandıran temel faktörler olan insan hataları ve kişisel egolardan arındırılacağını ve sonuçta daha fazla uluslararası işbirliğinin önünün açılacağını öne sürmektedir. Öte yandan eleştiriler, yapay zeka diplomasisinin ne ölçüde nesnel olabileceğini sorgulamaktadır. Zira algoritmalar, yine insan olan yazılımcıların kişisel önyargılarını ve kişilik özelliklerini yansıtmaktadır. Yapay zekanın insan hatasından ve kişisel egodan gerçek anlamda sıyrılıp sıyrılmayacağı bizzat bilgisayar bilimi içerisinde hararetle tartışılmaktadır. Verilen cevaplar ise, yapay zeka temelli diplomasiyi eleştirenler için tam olarak ikna edici değildir.

Örneğin, ticaret anlaşması için müzakere yapan varsayımsal bir 'yapay zekalı' diplomat, konuyla alakalı mevcut tüm ekonomik, sosyal ve politik veri setlerine gerçek-zamanlı erişime sahip olacak; böylelikle rakip yapay zekalı diplomatla ortaklaşa çalışarak "insan" diplomatların ihtiyaç duyacağı kaynağa kıyasla çok daha az zaman ve masrafla her iki taraf açısından da kabul edilebilir teklifler hazırlayabilecektir.

Bilişimsel Diplomasinin Geleceği

İletişim teknolojilerindeki hızlı değişimin nasıl kavramsallaştırılacağı, diplomasinin için oldukça karmaşık bir çabadır. Dünyaya çapında her gün üretilen ve yayılan verilerin boyutu bile, dışişleri bakanlıklarının bu hızlı değişikliklere nasıl adapte olabileceği ve tam olarak neye adapte olmaları gerektiği konularında düzgün bir çerçeve oluşturulmasını engeller. Şüphesiz diplomasinin elinde elli yıl öncesine nazaran daha fazla araç vardır; fakat aynı zamanda daha geniş ve daha çeşitli bir kitleye, daha az zamana ve iletişim üzerinde daha fazla belirsizliğe sahiptir. Yüzyıllar boyunca gelişen, güven ve ortak dile vurgu yapan kapsamlı iletişim süreçleri giderek daha çağ dışı, gereksiz ve yavaş hale gelmektedir. Devletler de, çevrimiçi ve dijital platformlarda otomasyon üzerine kurulu yeni çıkarılara sahiptirler. Her devlet, küresel bağlantılılığın farklı katmanlarında çevrimiçi etki yaratmak, farkedilmek ve her dakika yaşanan önemli siyasi süreçleri yönlendirmek istemektedir. Bu süreçlerle ilgili bilgiler artık yalnızca elçilikler, istihbarat ajansları veya konvansiyonel medya şirketlerinden değil, bu tür bilgilerin herkese eşit olarak dağıtıldığı platformlardan gelmektedir. Bahsi geçen bu bilgi araçları elbette geçersiz değildir, ancak eskiden olduğu kadar önemli de değildirler ve konudan tamamen uzak kalmamak için yeni yetenekler ve yetkinlikler geliştirmeleri gerekecektir.

Ağustos 2017'de Facebook'un yapay zekalı sohbet robotu, yabancılar tarafından anlaşılamayan kendi dilini geliştirmeye başlamış ve yalan söylemeyi öğrenmiş, bu da yapay zeka çalışmalarını zora sokmuştur. Bu konu benim orada konuk araştırmacı olduğum dönemde Oxford İnternet Enstitüsü'nde hararetle tartışılmaktaydı. İngiliz diplomatik servisinin emekli bir üyesi katıldığımız bir toplantı esnasında Facebook ile ilgili haberi duyduktan sonra bana sakince: "Güzel. Makineler, diplomasinin nasıl yürütüleceğini öğrendi" demişti.

Dışişleri bakanlıkları önümüzdeki yıllarda bilişimsel diplomasiye aşağıda yer verilen çeşitli yaklaşımlarla uyum sağlamak durumunda kalacaktır:

- Doğrulama ve Karşı-Mesaj: Dışişleri bakanlıkları para ve insan kaynağına bağlı olarak bir takım otomasyon çözümlerini kendileri benimseyebilirler. Otomasyonun birincil kullanımı, krizler ve acil durumlar sırasında almakta olan muazzam miktardaki bilgiyi sorgulamak ve doğrulamak olmalıdır. Bu tür doğrulama araçları aynı

zamanda, bir ülkenin yabancı temsilciliklerinin kullanımını için otomatik olarak birden fazla dile çevrilebilir. Dahası, Dışişleri bakanlıkları otomasyonu geçici etkileşim ağları ve yanlış bilgi kaynaklarını gerçek-zamanlı olarak saptamak için kullanabilir, böylelikle, kaynak bulma ve verilerin doğruluğunu kontrol etmede büyük ölçüde fayda sağlar.

- Veri/Duygu Analizi: Sosyal medya platformlarının önceden belirlenmiş kelime kombinasyonları ile gerçek-zamanlı olarak taranması dışişleri bakanlıklarının dış politika ve siyasi katılımı ilgili konularda görüş ve duygu analizi yapmalarına olanak sağlayabilir. Belli bir konunun belli bir yaş grubu, millet veya coğrafi bölge içinde daha çok tartışılıp tartışılmadığı, diplomatik misyonlar için önemli bir politika değişkenidir. Bu etkileşim profilleri genellikle farklı politika gündemleri arasında değişkenlik gösterir. Bu nedenle, otomatik veri analizi, etkileşimi profillemeye açısından anlık görüntülere kıyasla genellikle daha iyi bir yöntemdir.
- Dijital İçerik Yaratma: Günümüzde spor odaklı bazı medya şirketleri otomatik tabanlı içerik yazımını test etmektedir. Bu teknoloji, yakın zamanda insan kaynaklı haberciliği gölgede bırakacak şekilde gittikçe daha sofistike bir hal almaktadır. Otomatik içerik küratörlüğü gazetecilik için kilit unsurdur ve dışişleri bakanlıkları tarafından ulusal markalaşma, gündem belirleme ve bilinçlendirme kampanyaları için benzer şekilde benimsenebilir. Yapay zeka temelli diplomasinin çabaları veri/duygu analizi ile birleştiğinde, otomatik politika yazımını da kapsayabilir. Bu sayede, önceden belirlenmiş politika tercihlerini çoklu dil platformlarına yayabilir.
- Diaspora/Yatırımcı Etkileşimi: Yurtdışında bulunan hem diaspora gruplarına hem de yatırımcı taahhütlerine ait adres, kişisel bilgi, finansal varlık ve yatırım verilerinin hepsi otomasyondan yararlanmaktadır. Her iki gruba sağlanan iletişim, seçimler, kayıt, vergiler veya ticaret anlaşmaları koşullarıyla ilgili bilgi sağlayan sohbet robotlarının kullanımıyla daha elverişli bir hale getirilebilir. Bu sohbet robotları aynı zamanda bu iki grubun daha iyi şekilde mobilize edilebilmesine ve ana vatan (home) ile evsahibi (host) ülkenin gereklilikleri konusunda daha iyi bilgilendirilmelerine yardımcı olur. Dahası sohbet robotları, büyük bir diaspora grubunu doğal felaketler veya acil durumlarda gerekli profesyonel yardıma

ulaştırarak hayat kurtarıcı bir role sahip olabilir.

- Mikro-müzakereler: Geniş veri setlerine dayalı çok sayıda müzakere yapabilen botlar, yani, mikro-müzakereler, çok taraflı müzakerelerde hayati önem taşıyor ve mutabakata ulaşımında ciddi zaman kazandırabilir. Görüşülen mesele veri ağırlıklı olduğunda (ticaret, altyapı, mali ve diğer sayısal politika konuları gibi) mikro-müzakereler insan müzakerecilerle kıyasla çok daha iyi ve hızlı bir iş çıkarabilirler. Bu mikro-müzakereler aynı zamanda kendi başlarına bir anlaşmaya varabilir veya bir anlaşmanın politik taraflarını belirlemede kıdemli müzakerecilerle yardımcı olabilirler. Mikro-müzakereler çok taraflı ve çok uluslu zirvelerde tarafların müzakerelerin görece insan-odaklı yönlerine ağırlık vermelerine olanak sağlayarak daha bile faydalı olabilir. Örneğin mikro-müzakereler, coğrafi görüntü analizi ve bölgedeki gerçek-zamanlı sosyal medya gönderilerinden faydalanarak, dış yardım miktarının belirlendiği ve afet yardımı gibi konuları ilgilendiren müzakerelerde kilit yardım alanlarını hızla belirleyebilir, bu tartışmaları önemli ölçüde kolaylaştırıp düzenleyebilirler.

Otomasyon, diplomatların ve elçiliklerin hâlâ önemli olduğu gerçeğini değiştirmez. Siyasetin bütün alanları gibi dış politika da, mantık, içgüdü ve kültürel ipuçlarıyla birlikte bir bütün olan insanlık halinin ve onun tüm kusurlarının bir fonksiyonudur. Buna karşın savaş, dış politika ve ekonomi gibi konularda otomasyona en iyi uyum sağlayabilecek olan devletlerin, bağlantılı ve veri-odaklı bir dünyanın zorluklarıyla başa çıkmada daha etkili yollar geliştireceklerine dair net bir öngörü vardır. Otomasyonun yardımcı olabileceği ve olmayacağı alanları doğru bir şekilde belirleyebildiği sürece, diplomasi de ülkeler arası siyasette alakalı ve etkin kalabilir. Her ne kadar her devlet kendi kişisel çıkarları ve ihtiyaçları doğrultusunda bu sorulara kendi cevaplarını üretecek olsa da, otomasyon ve dış politikanın seyrettiği ortak gelecek, tüm ülkeler için benzerlik göstermektedir. Gelecek dönemde diplomasi, diplomatları ve müzakerecileri sahada destekleyen özel birimler ve bilim adamları aracılığıyla, veri işleme ve yönetim yetenekleri edinmek zorundadır. Bu yeni çerçevenin yapısı da, rejim türüne, dış menfaatlerin kapsamına ve ittifak davranışlarına büyük oranda bağlı olacaktır.

Belirsizliğin diplomasi üzerindeki yapısal gölgesi her zamankinden daha güçlüdür. Modern siyasi iletişim gittikçe daha kısa ve keskin söylemlere kaydığından ve otomasyon araçları kullanıcıları, daha önce görülmemiş seviyelerde bombardımana tuttuğundan, bazı iletişimsel ritüeller ve diplomasi uygulamaları giderek çağ dışı kalmaktadır. Buna karşın bizzat diplomasi çağ dışı kaldığı söylenemez çünkü iktidar ilişkilerinde arabuluculuk yapma ve müzakere etme görevi belki de Soğuk Savaş döneminde olduğu kadar önemlidir. Günümüzde teknoloji şirketleri ve büyük veri "broker"ları olan yeni güç merkezleri, klasik gerçekçiliğin devlet merkezli parametrelerini değiştirmekte olabilirler. Fakat güç dengesinin yeniden kurulması sürecinin doğasını oluşturan dinamikler, diplomasiyi hâlâ kritik bir uğraş kılar. Buna karşın, bu zorlukların üstesinden gelinmesi için modern diplomasi, değişen dijital iletişim ve otomasyon gelişmelerine ayak uyduran güçlü bir bilişimsel kapasite geliştirmesi gerekmektedir.

Otomasyon, diplomatların ve elçiliklerin hâlâ önemli olduğu gerçeğini değiştirmez. Siyasetin bütün alanları gibi dış politika da, mantık, içgüdü ve kültürel ipuçlarıyla birlikte bir bütün olan insanlık halinin ve onun tüm kusurlarının bir fonksiyonudur.

Siber Politikalar ve Dijital Demokrasi 2017/3

Kasım 2017

Bilişimsel Diplomasi

H. Akın Ünver, Kadir Has Üniversitesi & EDAM